

Diagnosi Interdisciplinària de la Reserva Nacional de Caça de Boumort i disseny de de propostes de futur per a l'espai

(Document de Síntesi)

Portet Bastida, J. – 02/02/2014

Resum

El present article es planteja de fer una recerca exhaustiva al voltant de l'estat socioambiental de l'àrea de les Serres de Boumort, Carreu i Sant Corneli, a les comarques del Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Alt Urgell. La zona, on es dona la convivència de 3 figures de gestió diferents (el Pla d'espais d'interès natural, la Xarxa Natura 2000 i la Reserva Nacional de caça) presenta una sèrie de mancances de gestió que són l'origen d'importants conflictes al territori.

Així, el projecte planteja un anàlisi interdisciplinari de la qüestió, que es fixa en aspectes ambientals, socioeconòmics i de relacions entre els actors, per tenir una visió acurada de les debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats que presenta l'espai. Aquest anàlisi inclou el tractament de diverses dades secundàries sobre l'espai a més de la recol·lecció i anàlisi de les opinions dels diferents actors que interactuen al territori.

Finalment, el projecte albira dos escenaris de futur per a l'espai, la creació del Parc natural de Boumort i el Consorci de Boumort, que són analitzats i comparats de forma qualitativa.

Paraules clau: Espais Naturals, Boumort, Carreu-Sant Corneli, Reserva Nacional de Caça

Abstract

The present study aims to make an exhaustive research around the current socioenvironmental status of the areas called Serra de Boumort, Serra de Carreu and Serra de Sant Corneli, located in the counties of Pallars Jussà, Pallars Sobirà and Alt Urgell. Three different management figures coexist in the area: the Natural Interest Areas Plan (PEIN), the Natura 2000 Network and the National Hunting Reserve. The area has some deficiencies in management which are the origin of important conflicts in the area.

That's why the study sets up an interdisciplinary analysis on the area, focusing in environmental and socioeconomic aspects and the relations among stakeholders. The goal is to get an accurate view over weaknesses, threats, strengths and opportunities of the study area. This study includes the analysis of various secondary data about the area and the collection and analysis of opinions from different stakeholders in the area.

Finally, the project glimpses two future proposals for the area, the creation of the Boumort Natural Park and the Boumort Consortium. Those two proposals are analysed and compared qualitatively.

Key words: Protected Areas, Boumort, Carreu-Sant Corneli, National Hunting Reserve

Introducció

La Serra de Boumort i la Serra de Carreu-Sant Corneli són dos espais naturals de muntanya mitjana del Prepirineu actualment inclosos en el PEIN i a la Xarxa Natura 2000. Situats entre el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i l'Alt Urgell, han estat gestionats com a Reserva Nacional de Caça (RNC), amb el nom conjunt de Boumort, des de 1991.

La RNC, des de la seva creació, ha seguit una línia de gestió encarada a dos objectius principals: el creixement de la població de cérvols a la zona i la venda dels millors exemplars de mascles per a medalles de concurs de caça, amb l'objectiu d'obtenir finançament. Això ha generat moltes veus crítiques amb la gestió que s'està duent a terme des de la RNC, ja siguin des del punt de vista de la biologia de la conservació, l'activitat econòmica, l'ús públic o fins hi tot la mateixa activitat cinegètica.

Aquestes veus crítiques denuncien, de forma generalitzada, un creixement incontrolat de la població de cérvol amb efectes negatius molt marcats sobre la resta de fauna i flora de l'espai, així com efectes sobre l'agricultura i la ramaderia. D'altra banda, i des d'un punt de vista cinegètic, s'apunta a un empobriment genètic de la població, que ha dut a la pràctica desaparició dels trofeus de caça en l'espai.

Finalment és important destacar que moltes d'aquestes veus crítiques denuncien també una manca important de participació en la presa de decisions de l'espai i una nul·la visió estratègica a l'hora d'utilitzar la RNC com a eina de promoció econòmica de les comarques del Pallars i l'Alt Urgell.

Així, aquest projecte es planteja abordar els següents objectius:

- Realitzar una diagnosi de l'espai des d'una perspectiva multi disciplinar, socioeconòmica i ambiental, per tal d'identificar d'una forma rigorosa i des de tots els punts de vista i interessos possibles, les mancances, si n'hi ha, en la línia de gestió que s'està duent a terme des de la Reserva Nacional de Caça.
- Proposar diferents possibles models de gestió per a l'espai per poder donar resposta a les mancances detectades en la diagnosi socioambiental de l'espai. Analitzar-les de forma qualitativa per a diferents aspectes, deixant a decisió política l'elecció d'una d'elles.

Per aconseguir aquest objectius en un primer apartat s'aprofundeix en l'estatus legal actual de la reserva, coneixent i desgranant les tres figures de protecció que conviuen en l'espai, clarificant les implicacions i límits de cadascuna: La RNC, el Pla d'Espais d'Interès Natural i la Xarxa Natura 2000.

Seguidament s'entra a realitzar un anàlisi interdisciplinar de la zona d'estudi, compost bàsicament d'un anàlisi ambiental i un de socioeconòmic. L'objectiu de tot aquest anàlisi és relacionar en tot moment les dades analitzades amb les accions de gestió realitzades per la RNC, o veure com aquesta podria ser una forma de tractar problemàtiques del territori.

Una altra línia d'anàlisi que s'ha treballat és l'anàlisi d'actors, en base a l'elaboració d'un mapa d'actors, que constitueix el gruix de l'apartat 5. L'objectiu d'aquest apartat és indentificar conflictes i coalicions que es donin en l'àrea d'estudi, però també fer-se una

idea de les aspiracions i voluntats de diferents actors que es relacionen amb l'àrea d'estudi per diferents motius.

Finalment, es proposen dues possibles noves línies de gestió, que pretenen adaptar-se a les necessitats detectades per a l'espai. Aquestes són comparades entre elles i amb la línia de gestió actual de forma qualitativa, per a una sèrie d'aspectes que es consideren interessants de tractar.

Metodologia

Recol·lecció de dades

Per a aconseguir els objectius s'han treballat dades provinents de diferents orígens. D'una banda s'utilitzaran, per conèixer l'estat de conservació de l'espai, indicadors ecològics facilitats per l'equip de gestió de l'espai i pel servei de biodiversitat del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), o bé obtingudes on-line degut al seu caràcter públic. També s'utilitzen dades secundàries per al tractament de temes de caràcter socioeconòmic. De l'altra, s'han realitzat un sèrie d'entrevistes a actors del territori per conèixer les seves opinions i experiències sobre l'espai, identificar els seus interessos i el paper que juguen a la reserva.

Cal destacar que l'elecció de les dades utilitzades per a l'anàlisi ambiental s'ha vist condicionada per la disponibilitat d'aquestes. Altres dades que en els inicis del projecte s'havia plantejat d'utilitzar, com el recobriment vegetal de l'estrat arbustiu o els censos d'algunes espècies faunístiques, no estaven disponibles, ja que no han estat elaborats. Així ens trobem que en alguns dels aspectes analitzats hi ha poques dades disponibles i el tractament que se n'ha pogut fer és més qualitatiu i limitat.

Les dades secundàries que s'han utilitzat són les següents.

- Censos de fauna: Cérvol (*Cervus elaphus*), i gall fer (*Tetrao urogallus*)
- Dades de l'evolució del programa de reintroducció del Voltor comú (*Gyps fulvus*) i el Voltor negre (*Aegypus monachus*) i la presència de trençalòs (*Gypaetus barbatus*)
- Cartografia d'hàbitats d'interès comunitari de Catalunya
- Dades econòmiques i demogràfiques generals del municipis de la reserva i evolució d'aquestes per contextualitzar la reserva: *Població, ocupació, població activa, activitat econòmica*.

Les persones que s'han entrevistat amb l'objectiu de detectar els actors del territori i extreure'n opinions es poden classificar en els següents grups:

- Gestors de l'espai:
 - Joan Cúria: Tècnic de la Reserva
 - Modesto Llusà: Guarda Major de la Reserva
 - Miquel Arilla: Cap de Comarca dels Agents Rurals
 - Diego García-Ferré: Tècnic de Fauna del Servei de Biodiversitat del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Medi Natural
- Polítics:
 - Martí Cardona: Alcalde de Conca de Dalt

- Josep Maria Semino: Alcalde de Baix Pallars
- Salvador Bigordà: President de l'Entitat Municipal Descentralitzada de Taús
- Joan Malgrat: President de l'Entitat Municipal Descentralitzada de la Guàrdia d'Ares
- Julià Sala: Alcalde d'Abella de la Conca
- Representants del sector econòmic:
 - Jordi Canut: Propietari del Centre d'Observació de la Fauna de Buseu (COFB), Baix Pallars, Tècnic de Fauna del Parc Natural de l'Alt Pirineu i membre fundador de l'Associació per la Conservació del Gall Fer (ACU)
 - Anna Sentinella: Guarda del Refugi de Cuberes-Casa Miró, Baix Pallars
 - Josep Costa: Ramader i President del Comú de Veïns d'Hortoneda
 - Pilar Sanz: Ramadera d'Hortoneda
- Representants d'entitats científiques i conservacionistes:
 - Jordi Castelló: President de l'Estació Biològica del Pallars Jussà (EBPJ)
 - Marc Gálvez: Trenca – Associació d'amics del Centre de Vallcalent
- Representants de l'ús públic:
 - Isaias Sánchez: President de la Societat de Caçadors i Pescadors de la Poble de Segur
 - Josep Llovich: President del CEPS, Club d'Esquí i Entitat Excursionista de la Poble de Segur

Anàlisi i tractament de les dades en l'apartat de diagnosi

Per analitzar les dades per a la diagnosi de l'espai s'utilitzaran bàsicament dues metodologies. D'una banda s'utilitzarà un anàlisi d'actors, per poder identificar les relacions entre aquests, situar-los en les seves posicions en els conflictes que envolten la reserva i identificar-ne els seus interessos. El resultat d'aquest anàlisi serà un mapa d'actors.

L'anàlisi observatiu de les diferents dades secundàries sobre la reserva, tant socioeconòmiques com ambientals, junt amb les conclusions del mapa d'actors, es recollirà en un anàlisi DAFO (Anàlisi de debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats) amb el qual es pretén poder generar una visió àmplia de l'espai que permeti després plantejar propostes de futur per aquest, en base al que ara és i a les potencialitats que té.

Anàlisi de les alternatives de gestió

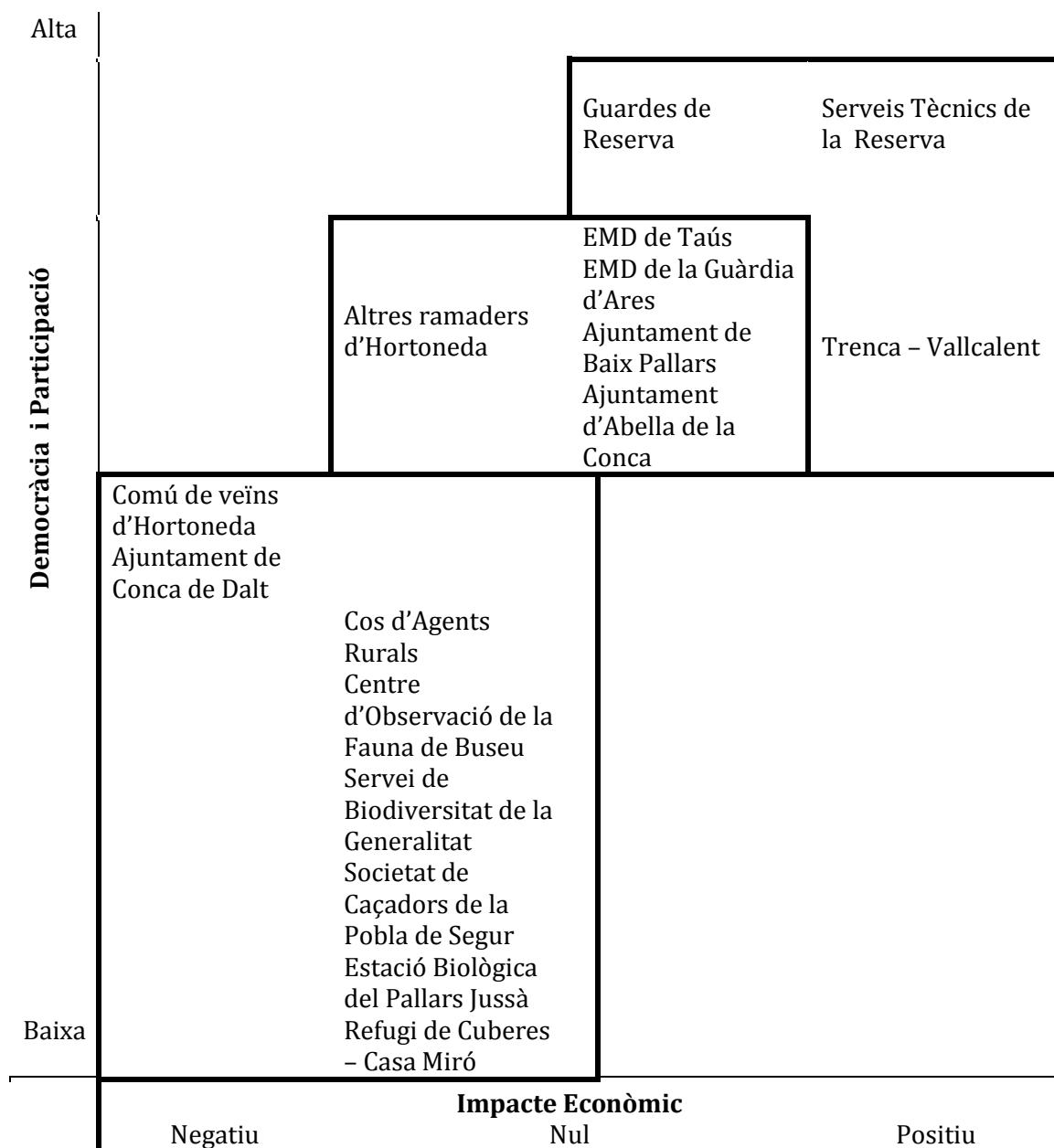
Les alternatives de gestió són analitzades d'una forma quantitativa, utilitzant una taula en que es descriu com es comportaria cada alternativa (0,1 i 2) en determinats aspectes, i quins resultats en podríem esperar en funció de com s'ha definit.

Els criteris amb que s'analitzen les alternatives són: gestió cinegètica, recuperació de la vegetació, recuperació del gall fer, danys a la ramaderia, promoció econòmica, governança, ús públic, recerca, educació i comunicació ambientals, evolució dels conflictes i finançament.

Resultats i discussió

En el projecte es pot trobar tot el desenvolupament seguit per a l'anàlisi de totes les dades del projecte. Aquí, només presentem tres elements d'importància cabdal i que recullen la síntesi dels resultats: el mapa d'actors, l'anàlisi DAFO i l'anàlisi d'alternatives.

L'anàlisi realitzat de les entrevistes a actors de l'espai es resumeix en aquest mapa d'actors. En ell es posicionen els actors en funció de la seva percepció del dos grans aspectes que els enfronten: la participació i l'impacte econòmic.

Taula 1: Mapa d'actors. Font: Elaboració pròpia

Així podem observar que, la visió de la reserva s'estructura al voltant de dos blocs d'actors considerablement oposats. Un és format pels Serveis Tècnics i el Guardes de Reserva, i en general considera que s'estan fent les coses bé. Tenint en compte que són els màxims responsables de la Reserva, es podria concloure que són poc autocrítics amb la seva tasca, ja que en general no diagnostiquen problemes, en contra de l'opinió de la resta d'actors.

L'actor que es troba més proper a aquest nucli és Trenca, l'Associació d'Amics del Centre de Vallcalent, que ha desenvolupat molts projectes a l'espai.

El grup completament oposat a aquest és el més crític amb l'acció de la Reserva. Així, amb un focus especialment intens en la manera com es planteja la governança de l'espai i amb una preocupació creixent per l'estat ambiental de la zona en formen part el Cos d'Agents Rurals, el Centre d'Observació de la Fauna de Buseu, la Societat de Caçadors de la Pobla de Segur, el Servei de Biodiversitat de la Generalitat, l'Estació Biològica del Pallars Jussà i el Refugi de Cuberes – Casa Miró. D'altra banda, i amb un focus principal en els efectes negatius sobre la ramaderia de la població de cérvols hi trobem el Comú de veïns d'Hortoneda, que té el suport del seu Ajuntament, el de la Conca de Dalt. Aquests grup d'actors constitueix el principal nucli opositor a l'acció de la Reserva. En general consideren necessari un canvi radical de plantejament per a l'espai i una reconversió. Consideren obsoleta la figura de Reserva Nacional de Caça i advoquen per un model que compatibilitzi els aprofitaments actuals, millori de forma integral l'estat ambiental de la zona i dinamitzi més el turisme.

Finalment trobem un tercer grup, amb una posició intermèdia i que pot bascular el seu suport entre els dos grups. Els membres d'aquest tercer grup no qüestionen la figura de Reserva Nacional de Caça, sinó que proposen millorar-ne la gestió. Aquí hi trobem la majoria d'òrgans polítics, com són els Ajuntaments d'Abella i Baix Pallars i les Entitats de Taús i la Guàrdia d'Ares. Aquests quatre comparteixen la visió que ha mancat voluntat propositiva i de fer coses per part de la RNC i sobretot que manca pressupost per tirar endavant accions concretes. En general, es mostren nostàlgics dels primers anys de creació de la Reserva, en que aquesta disposava de molt més pressupost i executava moltes més accions.

Finalment en aquest grup central també hi trobem als "altres ramaders d'Hortoneda", que ja hem explicat que són en general més propers a la direcció de la Reserva, i la Societat de Caçadors de la Pobla de Segur, que tot i estar força desencantats per la gestió que s'ha fet del cérvol, consideren la RNC una opció de futur molt important.

Una altra dels resultats obtinguts és l'anàlisi DAFO de l'espai. (Taula2)

Fortaleses	Debilitats
<ul style="list-style-type: none">• Elevada Biodiversitat de l'Espai deguda al gran gradient altitudinal.• Poblacions de Voltors: Voltor comú, voltor negre i trençalòs.• Coincidència espacial de les 4 espècies de voltor europees.• Importants superfícies d'hàbitats d'interès comunitari, un d'ells prioritari.	<ul style="list-style-type: none">• Disminució de la població de galls fers.• Pèrdua de la qualitat genètica dels cérvols.• Pèrdua de la biodiversitat i biomassa florística.• Baix grau de participació.• Causa de danys a la ramaderia.• Manca de consensos al territori.• Població local envellida i masculinitzada.• Distància als centres de població, econòmics i polítics del país.• Zona desconeguda amb poc valor sentimental per a la gent del

territori: Cal que el territori descobreixi el Boumort.	
Oportunitats	Amenaces
<ul style="list-style-type: none"> • Proximitat a altres espais protegits: Parc Natural de l'Alt Pirineu i EIN Collegats-Queralt. • Entitats del territori amb ganes de cooperar: Estació Biològica i Refugi de Cuberes. • No existència d'activitat turística al voltant de la reserva: Oportunitat per fer de nou. • L'avistament de fauna és una activitat atractiva actualment. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mida i aïllament geogràfic de la població de cérvols. • Presència important de conflictes d'interessos entre els diferents actors. • Situació de retallades dels pressupostos públics.

Taula 2: Anàlisi DAFO de l'espai. Font: Elaboració Pròpia

Com a conclusions de la part analítica del projecte s'enten que es presenten una sèrie de mancances importants pel que fa a les gestió de l'espai que justifiquen la necessitat d'una canvi en la figura i la línia de gestió, en el projecte es plantegen 2 possibles noves línies de gestió per a l'espai: la creació d'un parc natural i la creació d'un consorci. Al projecte són llargament descrites, però el document de síntesi es centra en l'anàlisi comparatiu de les dues propostes alternatives amb l'alternativa 0, mantenir la gestió actual. Per comparar les alternatives s'analitza com respondrien a les problemàtiques detectades en la diagnosi.

	Alternativa 0	Parc Natural del Boumort	ConSORCI del Boumort
Gestió cinegètica	Tendència a una reducció lenta de la població i amb criteris de selecció dels individus poc acurats	Caça encarada a reduir la població i afavorir una selecció dels millors individus per a reproduir-se. Possibilitat d'incorporar nous individus per a l'augment de la variabilitat genètica.	Caça encarada a reduir la població i afavorir una selecció dels millors individus per a reproduir-se.
Recuperació vegetació	Recuperació passiva en la mesura que es redueixi la població	Recuperació activa	Recuperació activa. Alta capacitat econòmica.
Recuperació del gall fer	Recuperació difícil	Creació de zones d'exclusió i aïllament dels cantaders per afavorir la recuperació. Tot i això la recuperació segueix sent difícil	Creació de zones d'exclusió i aïllament dels cantaders per afavorir la recuperació. Tot i això la recuperació segueix sent difícil
Danys a la Ramaderia	No pagament dels danys.	Els PN generalment no paguen els danys ocasionats per fauna, si no és fauna	El model més participatiu facilitaria als ramaders plantejar

Promoció econòmica de les comarques	Impacte econòmic molt baix	protegida (com l'ós) Figura molt important a nivell de promoció turística de la zona, els Parcs Naturals són figures que generen un alta afluència de turistes (Mallarach, 2008)	aquesta qüestió. Figura més feble a nivell de promoció econòmica de la zona. Poc coneguda.
Governança	Greus manances a nivell de participació.	Incorporació d'algunes mesures de participació, pel propi model de parc natural.	Model molt encarat a generar una alta participació a l'espai. Fran oportunitat de govern democràtic de l'espai.
Ús públic	Figura molt restrictiva que contempla que l'únic ús públic de l'espai és la caça.	Figura molt encarada a la gestió i ordenació de l'ús públic. Els parcs naturals es caracteritzen per la compatibilització de diferents activitats amb la conservació en el seu interior, utilitzant la zonificació i la regulació de les activitats per a fer-ho compatible.	Figura apta per a la gestió de l'ús públic, que pot exercir una compatibilització bona de les diferents activitats. La participació dels usuaris en la presa de decisions també afavoriria aquesta compatibilització.
Recerca	El model actual dificulta molt l'execució d'activitats de recerca científica en l'espai.	Els parcs naturals són espais que, per la seva anomenada, concentren una part important de la recerca científica que es realitza en espais protegits a Catalunya.	La participació d'universitats i centres de recerca en el consorci seria una bona manera de generar interès per la recerca en l'espai.
Educació Ambiental i comunicació dels valors de l'espai	No es realitza cap activitat d'aquest tipus	Els parcs naturals realitzen diverses activitats d'educació i comunicació ambiental.	La participació del projecte d'entitats que realitzen activitats d'aquest tipus (EBPJ i lo Pi Negre) facilita la realització d'activitats d'educació ambiental .
Possible evolució dels actuals conflictes	Es mantindrien com fins ara	El parc natural solucionaria algun dels conflictes que	El model participatiu que es proposa per al

		ens trobem actualment. Es podrien generar nous conflictes, ja que en alguns parcs naturals ha estat el cas.	consorci el fa una eina molt efectiva per a la gestió de conflictes al voltant dels usos del territori.
Finançament	Depèn de la Generalitat de Catalunya.	Figures molt ben finançades. Depèn de la Generalitat de Catalunya. Les despeses que genera un parc natural són força més elevades que una RNC. En aquest sentit la situació pressupostària actual és desfavorable a aquesta proposta.	El finançament dels consorcis té dos aspectes forts: Diversitat de nivells de l'administració (importància de la Diputació) i captació d'altres fonts de finançament extern (projectes LIFE, finançament privat).

Taula 3: Anàlisi d'alternatives: Font Elaboració pròpia

Així, ens trobem que la figura de parc natural afronta millor les problemàtiques de gestió cinegètica i ús públic, degut a la seva capacitat normativa més forta i la seva estructura, i els aspectes de gestió del medi, degut a la seva major capacitat econòmica. A més, a nivell de promoció econòmica i recerca esdevé una solució clarament millor, degut principalment al renom que té a Catalunya el concepte de parc natural.

Pel que fa al consorci, podem observar que el seu punt fort és la participació i tot el que es deriva d'ella. Així, aquest model més participatiu, pot ser la seva força a nivell de resolució de conflictes, o d'incorporació de la reivindicació del pagament de danys a la ramaderia. També és aquesta participació la que la fa una figura possiblement acceptable a nivell de recerca, educació ambiental i ús públic. A més, té el punt fort de la facilitat de coordinació amb el projecte de custòdia Col·legats-Queralt.

Finalment cal destacar l'adaptació de cada figura per al tema del finançament. Si bé els parcs naturals estan més ben finançats, i un cop constituïts la seva capacitat d'acció és més gran, el context econòmic en fa difícil la creació. Així, la proposta de consorci, més austera i amb orígens financers diversos, és més factible en el context actual.

Conclusions

Al llarg del projecte s'han anat analitzant diferents aspectes socioambientals de l'àrea de Boumort i Carreu-Sant Corneli. Tal i com es plantejava a la introducció, la gestió que s'ha aplicat a la Reserva Nacional de Caça de Boumort des de la seva creació en diferents aspectes, des de la gestió cinegètica a la participació, ha generat a Boumort una sèrie d'impactes ambientals i conflictes socials. A més són molts els actors de la zona que consideren que la RNC no satisfà les seves expectatives.

Les principals mancances que s'han observat són d'una banda la gestió comercial, i no de control, de la població de cérvol, que ha resultat en un creixement desmesurat d'aquesta i una important pèrdua de qualitat genètica de la població. Aquesta població produeix uns importants impactes ambientals, sobre la vegetació i el gall fer, i econòmics, sobre l'activitat ramadera extensiva als municipis de la reserva.

A més a més, hi ha la manca de participació en la construcció dels objectius de la reserva. Són molts els actors del territori que consideren no sentir-se inclosos en la presa de decisions o bé que hi renunciïn perquè creuen que les seves aportacions són sistemàticament menystingudes. S'observa que a més, la RNC no té cap espai per a la resolució de conflictes entre diferents actors. També es detecta una mancança a nivell de rendició de comptes, ja que són molts els actors que consideren que aquesta és inexistent.

També és una mancança destacable la nul·la promoció econòmica que genera la reserva als municipis de la zona. Tot i que l'impacte econòmic indirecte de la RNC no ha estat quantificat es detecta que el model de RNC no és una figura atractiva per al turisme, que pugui generar una activitat econòmica important. A això s'hi suma el desconeixement de la zona del Boumort per part de la població local com del públic en general, la poca recerca científica que es porta a terme a la zona i les dificultats que genera la RNC en si mateix a l'hora de compatibilitzar la caça amb altres activitats de lleure a l'espai.

És per aquestes raons que s'arriba a la conclusió que l'actual model de RNC no s'adequa les necessitats de l'espai, i cal plantejar de cara al futur, propostes de gestió que responguin a les necessitats del territori i de conservació. En aquest projecte es proposen dues opcions, la creació d'un parc natural i la creació d'un consorci de protecció, que són comparats de forma qualitativa.

La proposta de parc natural es mostra clarament més forta en la resolució de les problemàtiques que afecten la gestió cinegètica i l'ús públic, ja que es tracta d'una estructura forta amb molt poder normatiu i major capacitat econòmica. També es planteja com una opció molt forta en els camps de la promoció de la recerca i econòmica degut a que la figura de parc natural gaudeix d'una popularitat important a nivell de Catalunya.

D'altra banda, la proposta de consorci té com a punt més fort la participació i tot allò que es deriva d'ella. Així es mostra més eficaç en la resolució de conflictes i la incorporació de reivindicacions com el pagament de danys als ramaders. A més, aquesta faceta participativa, es planteja com un puntal fort a l'hora d'encarar la resta de problemàtiques, tot i que ens trobem amb un model relativament poc finançat.

Així, queda per als responsables polítics la presa d'una decisió sobre un territori al que la gestió actual està portant al col·lapse. Dependrà, de les prioritats polítiques de qui implantí una proposta o l'altra la decisió. Només una conclusió és clara, en qualsevol dels aspectes analitzats l'alternativa 0 (mantenir la RNC tal com funciona actualment) surt més mal parada. La necessitat de grans canvis sobre el territori de Boumort és real i cada cop més urgent.